

НАПРЯМ 4

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУ
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

ПЕРЕКЛАД У ЧАС ВІЙНИ

Цепенюк Т. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Дзюбановська І. А. В.

*асистент, аспірант кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2022 року розв'язало війну у нашій країні і викликало нагальну потребу у перекладачах, оскільки в таких умовах мова часто виступає ключовим елементом на шляху до перемоги. У контексті воєнних дій на перекладачів, як мовних посередників, покладена важлива місія – забезпечити точний, повноцінний, адекватний, вірний, неупереджений переклад. У перші дні війни, у зв'язку з необхідністю, до лав перекладацького фронту залучалися як професійні і кваліфіковані перекладачі, так і студенти перекладацьких відділень, викладачі, фіксери, люди, які на достатньому рівні володіли іноземними мовами. Поле перекладацької діяльності охопило чимало векторів – висвітлення новин іноземною мовою у світовій пресі, спілкування з іноземними організаціями і партнерами щодо надання послуг для тимчасово переміщених осіб, забезпечення медичної підтримки населення України, надання допомоги військовим, спілкування іноземних журналістів з очевидцями подій, проведення прес-конференцій, і, чи не найголовніше, здійснення перекладу на найвищому міждержавному рівні під час відвідин України іноземних делегацій, звернень і виступів представників української влади до світової спільноти.

Важливо розуміти, що здійснення перекладу у таких умовах накладає на перекладача чимало обов'язків і відповідальності з одного боку, і створює для нього багато ризиків, з іншого боку. В силу своєї професійної діяльності перекладачі часто залишаються поза увагою, невидимими – їм не надається такий рівень захисту як військовим, чи міжнародним журналістам, вони часто піддаються небезпеці, працюючи в гарячих точках, небезпеці також піддаються їхні сім'ї [5]. Робота в таких умовах вимагає сміливості, стресостійкості, сприйнятливості, емоційної стабільності, об'єктивності і розуміння відповідальності за кожне слово.

На жаль, сьогодні немає великої кількості перекладознавчих джерел, у яких би висвітлювалися як теоретичні постулати, так і практичні аспекти роботи перекладача під час війни, хоча світ у XXI століття живе в умовах постійних збройних конфліктів. У наукових працях стверджується, що перекладач – це нейтральний учасник, який забезпечує комунікацію між сторонами, і від нього очікують нейтрального, неупередженого і достовірного викладення думок. Проте, на практиці доволі часто все буває значно складніше. Нерідко перекладачу не вдається неухильно дотримуватися усіх принципів етики професійної поведінки, навіть якщо це і відбувається на високому дипломатичному рівні. Яскравим прикладом цього є цьогорічні випадки перекладу промов Президента України Володимира Зеленського, під час яких перекладачка німецької газети *Welt* і офіційний українсько-англійський перекладач у Європейському парламенті не змогли стримати емоцій і мало не розплакалися [1; 6]. Чи маємо право засуджувати їх у цих ситуаціях і звинувачувати у недотриманні стандартів професійної діяльності? Вочевидь, що ні, оскільки робота з таким емоційно чутливим контентом може бути причиною вікарної травми у перекладача, яка, безумовно, накладає короткотривалий, а іноді й довготривалий, відбиток на професійній діяльності. Перекладачі, які працюють у зонах конфлікту і війни, потребують особливої підтримки і допомоги. Європейські організації Red T, AICS і FIT ініціювали проєкт *Conflict Zone Field Guide for Civilian Translators/Interpreters and Users of Their Services*, спрямований на надання допомоги перекладачам у кризових ситуаціях, який є своєрідними рекомендаціями про права і обов'язки перекладача, дотримання етики професійної діяльності у зонах конфлікту [2]. AICS спільно з *École de traduction et d'interprétation* (ETI) розробили двохмодульну програму *Interpreting in zones of crisis and war*, спрямовану на розвиток перекладацьких вмінь і навичок у конфліктних зонах [3]. Ще одна ініціатива була створена кафедрою перекладу Женевського університету у 2010 році під назвою *InZone*, мета якої полягає у вдосконаленні комунікації у конфліктних зонах за допомогою віртуального і локального навчання усних перекладачів [4]. Необхідність створення таких проєктів була викликана, передовсім, відсутністю відповідної академічної підготовки перекладачів до роботи в умовах підвищеного ризику і стресу. Усе це вказує на невідкладність перегляду програм підготовки перекладачів у закладах вищої освіти, яка передбачає введення не тільки спеціальних освітніх компонентів, спрямованих

на вивчення військової термінології, а й таких дисциплін чи окремих модулів, які б сприяли розвитку професійних навичок у стресових ситуаціях.

Література:

1. Німецький перекладач розплакався при перекладі слів Зеленського. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JgAg-za_VHo.
2. Conflict Zone Field Guide for Civilian Translators/Interpreters and Users of Their Services. 2012. URL: http://www.fit-ift.org/wp-content/uploads/2013/03/TI_Field_Guide_2012.pdf.
3. Interpreting in zones of crisis and war. URL: <http://www.ruiggian.org/research/projects/projectlg5d98.html?ID=141>.
4. InZone - The Center for Interpreting in Conflict Zones. URL: <https://socialinnovationexchange.org/insights/inzone-center-interpreting-conflict-zones>.
5. Translators and Interpreters Working in Conflict Zones. URL: <https://www.daytranslations.com/blog/translators-conflict-zones/>.
6. Ukraine war: Ukrainian translator gets emotional during Zelensky's EU speech. URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2022/03/01/listen-ukrainian-translator-gets-emotional-during-zelensky-s-eu-speech>.

ВІДТВОРЕННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ С. КІНГА

Чумак Г. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Держач Г. С.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Одним із найпоширеніших способів познайомитись із національно-культурним кодом іншої країни є, звісно, художня література. Лише у ній за допомогою слова можна найповніше передати зміст того чи іншого явища. Саме тому при перекладі літературних творів на іншу мову важливо не втратити цієї лінгво-культурної складової. Дуже часто вона відображена у